

navljali. Pri tem pa so nam blagi gospod pomagali in iz svojega bogatega pedagogičnega zaklada dodajali, česar je nam učiteljem primanjkovalo, ter nas prav po očetovsko podučevali, opominjevali, spodbadali itd. Med vsemi vprašanji, ktere so nam prečastiti gospod razlagali, bilo je posebno mično in znamenito eno, in sicer: „Kako naj se primerja učitelj z uro?“ — Načertal in zaznamoval sem si nekoliko tega odgovora, o kterem pa bom, če bode Bog hotel, pozneje, kaj pa da, kolikor bom mogel, obširneje govoril.

Rekel bo pa morda kdo, da vse te vprašanja pri letošnjem konz. spraševanju niso bile kar nič težke, in da jih je prav lahko odgovarjati. Res, ljubi prijatel, ni bilo kaj posebno težavno odgovarjati te vprašanja temu, ki je bral vse tiste knjige in časopise, ki nam jih je vlani nasvetoval v „Tovaršu“ verli učitelj g. P. Cebin; posebno pa nam je pri tej skušnji naš ljubi šolski časnik „Tovarš“ zelo zelo koristil. Rudečica nas je oblila, ko so nam prečastiti gospod višji šolski ogleda povedali, da je še veliko takih učiteljev med nami, ki „Tovarša“ ne berejo in ga še komaj ali pa še celó po imenu ne poznajo; in pristavili so: „Ni lepo, da po drugih slovenskih krajih učitelji in drugi domoljubi temu edinemu slovenskemu šolskemu časopisu gostoljubno odpirajo vrata, domači pa mu jih še tu pa tam zapirajo“.

Pri tej priliki dovolite, ljubi bratje učitelji, da vas tudi jaz nagovorim in opominjam in pravim: Ljubi moji! ne bodimo zaspani in podpirajmo našega ljubega „Tovarša“ z obilno naročnino in z dopisi, da bo vedno krepkejši in nam ljubeznjivi spremljevalec, vodnik in zagovornik na težavnem šolskem polji!

(Dalje prih.)

Novice.

Iz Celovca. Tukajšnje srenjsko svetovavstvo je sklenilo, da bo napravilo mestno deško šolo s 4. razredi. — Tudi smo zvedili veselo novico, da ostane naš verli prečastiti gospod Andrej Einspieler še dalje katehet c. k. više celovške realke. — „Cvetje iz domačih in tujih logov“, III. šestka (16.—21. vez.) pride kmali na svetlo. Obsegalo bode to delo prav lepe in zanimive izdelke. Kdor želi tedaj „Cvetje“ še dalje prejemati, naj se kmali oglasi. —

Iz Gorice. 7. sept. je po kratki bolezni, 66 let star, umrl prečastiti gospod Janez Ev. Mozetič, kanonik in dekan tukajšnje

velike cerkve, višji šolski ogleda itd. Bog mu daj večni raj! (Pri-
stavček vredništva: Ta blagi gospod je bil tudi posebni pod-
pornik našega mladega „Tovarša“, kateri na njegovo gomilo zasadil
hvaležno cvetico: Slava njegovemu spominu!) — Prišla je tudi na
svitlo lepa zgodovinska povest: „Čudne poli božje vsegamogočnosti,
ali skrivne sodbe srednjih časov“, ki jo je poslovenil g. Fr. Bunc,
pridni učitelj v Kamniji. Naj bi se razširila po slovenskem svetu!

Iz Gorenskega. Sprejmi ljubi „Tovars“ mojega letašnjega po-
tovanja nekatere čertice, ktere vtegnejo zanimiti častite tvoje bravee.

Zapustivši domorodno Hervaško, obernem jo od Kerskega peš
proti Novemu mestu, češ, da razgledam malo bolj krasne kraje sloven-
ske in ložeje občudujem kinč svoje domovine. Dolgočasno ni bilo, že
zato ne, ker imel sem veselega tovarša J. B—ra, namenjenega, da
z mano potuje v svoj dom. Čeravno naji je vročina hudo pritiskala,
vendar sva kmali pustila za herbtom sterme verhove takraj Kerke in
kmali tudi zagledala prijazno mestice Novomesto. Tu obisčem
slavnega g. o. Ladislava, pri katerem sem se jasno prepričal, ka-
ko je ta verli mož ves poln domorodnega duha. Veselo sem pregle-
doval program novomeške gimnazije, v katerem tako živo klije ravn-
pravnost našega jezika z nemškimi. — Iz Novomesta obernem jo proti
Ljubljani, in v dveh pičlih urah sedim že v Mirni peči pri g. učitelju
Emanuelu Tomšiču. Krasne nove orgle z dvema klaviaturama,
ki jih je izdelal izverstni trebenski mojster, in bodejo poznim vnukom
pričale, kako bogoljubni in vneti za božjo čast bili so njih predniki.
Imajo pa tudi moža, ki jim vé kaj, in ki je ne le domorodec in slov.
pisatelj, ampak tudi kaj dobro izurjen na orglah*). Čudil sem se
gromovitemu glasu, ki se je skor po celi vasi razlegal, ko je gosp.
učitelj na njih pritisnil par akordov. Tudi čast. ondotni gosp. fajmo-
šter so iskreni domoljub. Hvalevredno je posebuo, da se tam skor
vsacega večera snidejo „pod košato lipo“ pervaki te prijazne vasi,
prinesó razne časopise, ter se pomenkujejo o domorodnih in koristnih
stvaréh. „To je naša revna čitavnica“, reče mi vesela družba, h
kteri sem se tudi jaz en večer pridružil. Ali bi ne bilo dobro, da bi
bile po manjših vaséh, po katerih ni mogoče čitavnice vstanoviti, vsaj
male društva, v katerih naj bi se širil domači duh, o stvareh kmetij-
skih pomenkovalo itd., da bi potem vsako mesto, terg in vas na Slo-
venskem imelo čitavnice, pomenkovalnice in domorodne veselice. Od
tukaj jo vrežem potem v prijetne Doberniče, kjer sem tudi obiskal
ondotnega učitelja g. Janeza Tomšiča. Ta učitelj je že veliko
let v tej fari, morebiti toliko, da nobeden drugi po celi Sloveniji toliko
ne, in čuditi se je, da je poleg svoje učenosti in posebne izurjenosti
v godbi tako zadovoljen, tih in miren. Visoke šole izveršivši, posve-
til se je temu stanu, ki ga je že od mladih nog tako zeló veselil.
Lepo je gledati, kako veliko število krasnih napevov je že zložil ime-
novani gospod, ki je obljubil zdaj, ko ima „Tovars“ tudi notni tisk,
nekaj jih na svitlo dati.***) Še obisčem nekaj učiteljev med potjo v

*) To je sicer že davno znano; „Tovars“ pa vendar ni še tako srečen, da
bi ga dobro poznal.

**) Prosimo!

Ljubljano, in pri vseh sem se prepričal, da so domoljubni možje in da k omiki našega naroda veliko pripomorejo. Tako je prav gg. učitelji, le po tej poti morete zadostiti svojemu trudu, le tako bodele po zakonih dostojno in natanjko spolnovali svoje dolžnosti. Kako abotno bi pač bilo, ako bi učitelj, kateri se peča z nedolžno mladino, še nemškutariti začel. Podoben bi bil vertnarju, kateri gre rezat s skerhanim nožem mlade drevesca, ali pa pastirju, ki bi ovčice pasel le po golih pečinah. — Čez nekaj dni grem pa na Gorensko in pridem ravno prav v Kranj k „prvi besedi“ ondotne nove čitavnice. Marsikaj bi rekel o Kranji, pa bojim se, da mi bi čast. bravei očitali, da „stare viže godem“. Molčim raji. — Napolnjen z veselim duhom maham go proti Teržiču, spominjaje se narodne pesmi naših kmetov „Na Gorenščem je fletno“. Pač res je prijetno gledati visoke bregove, dihati v zdravem zraku in piti vodó, čisto ko ribje okó. V Teržiču ostanem nekaj časa. Pregledujem letnike ali perijohe, in detetreni, rečem, tu so imena celó s končnicami i é pisane! Kakor pa človeka ta mali napredek zveseli, tako ga oči zabolé, gledajočega slovenske nektre imena naenkrat čisto napčno, z nemškimi čerkami zapisane, n. pr.: *Ofsbabnig, Mally, Klobzhauser* itd. Zvedil sem, da starši dotičnih otrok niso pustili, da bi njih deeo pravo s slovenskimi čerkami pisali, ampak pokazati so se menda javno hotli, da so terdi starinarji. Učitelji so domoljubni, in pohvaliti moram g. J. Debelaka zavoljo petja, v katerem otroke prav dobro izurja. Farna bukvarnica, osnovana nedavno po čast. gosp. Jurju Dernovščeku tudi Teržič jako povzdiguje. Sploh so pa Teržičani nadarjeni z nagibom do petja, ker nektteri brez kakega izobraževanja tako dobro vse današnje slov. pesmi pojó, da je veselje poslušati. Imajo med sabo n. pr. tako zvanega „teržiškega Matijata“, ki dasiravno reven, vendar poje in žvižga, da malokdo tako. Ljub je posebno duhovnom, katerih je večidel strežaj in tudi drugim gospodom, katerim pri seljenji v drugo stanovanje hišno orodje po svojem okusu tako izverstno vravná, da ga vsaki za to delo porabi. Imenovati bi ga smel tudi „catalogus clericus“ ljubljanske škofije, ker on je vselej prvi v Teržiču, ki zvé, kam bo kateri duhoven prestavljen in skor za vsakega duhovna na Kranjskem vé, kje je zdaj, kje je pred nekoliko leti kaplanoval, koliko mora zdaj star biti itd. itd. — Dosti šole! Príde 27. dan mesca avgusta, in grem v bližnjo faro v Križ, kjer je bila ravno šolska skušnja, h kateri se je bilo zbralo sila veliko gospóde. Bilo je 11 duhovnov, 4 učitelji (med kterimi eden celó iz Kočevja) in dva druga. Škoda, da je imela ta šola tako malo šolarjev; vidili smo v slovenskem zapisniku, da jih je prav veliko med letom iz šole izostalo. Učitelj te šole g. Janez Mandelc, verli domoljub, trudil se je, kakor se je vidilo, po svoji moči, ali kaj si hočemo, kjer ni otrok, tudi ni šole, še manj pa znatnega napredovanja. Vendar razun nekterih germanizmov in popačenih besed, ktere smo slišali pri skušnji od nekega starega ondotnega gospoda, kakor n. pr. ahtajte, vkep se vzemite, špilati itd., se je dobro sošló učitelju in katehetu, domoljubnemu g. Jarču, in reči smem, da

od kriške šole se ne sme in ne more več pričakovati. — Vi pa, častiti učitelji slovenski, trudite se čedalje bolj, da bodete otroke po domače poučevali, ker bolje je ena, otrokom razumljiva beseda, kakor 100 drugih, katerih zapopasti ne morejo. Spomnite se večkrat krasnega transparenta, ki je ponosno stal med vhodom kranjske čitavnice, ukapolnih Koseskovih besed:

„Pokazite svetu lik domače navade in misli;
Biti slovenske kervi, bodi Slovencu ponos!“

L. T.

Iz Kamnegorice. Dragi „Tovars“, ker ravno govoriš od očitnih šolskih spraševanj, ti tudi jaz iz našega kraja nekaj enakega pošljem. Prepričan sem, da bi bil tvoj vrednik ta dan sam prišel pogledat k nam, ko bi ga ne bil ti, ljubi „Tovars“, klical v Ljubljano. 31. avg. ob 8. uri smo imeli šolsko sv. mašo, pri kateri je mladost pela. Popoldne potem pa je bilo v šoli očitno spraševanje, h katerem se je prav veliko ljudi zbralo. Spraševanje se je pričelo naj pred s kersanskim naukom, kterege so otroci prav dobro odgovarjali. Potem so bili na versti drugi šolski nauki, in nazadnje so veseli učenci in učenke zapeli nekatere prav mične slovenske pesmice. Po dokončani skušnji pa stopi učenec N. R. na oder in tako le govori: „Hv. b. J. Kr.! Prečastiti gospodje in vsi pričujoči prijatli! Dovolite mi, da v imenu vseh učencev in učenk očitno tukaj govorim. Danes je naš vesel dan, in upam, da tudi vseh pričujočih. Veliko lepega smo se naučili pretečeno šolsko leto; komu li bi se za to zahvalili? Najpred gotovo ljubemu Bogu, potem pa vam gospodom učencem, ki ste se tako zelo trudili, da ste nam izobraževali um in serce. Bog vam poverni stotero vaše veliko prizadevanje! Pa tudi vam, preljubi starši, smo danes zelo hvaležni, ker ste nas radi pošiljali v šolo; danes ste se prepričali, da nismo hodili zastonj v šolo, in da imate zdaj vsaj nekoliko boljše otroke mimo pred. Sprejmite pa tudi vi, prečastiti gospod dekan in vsi drugi poslušavci našo priserčno zahvalo, ker ste nam napravili toliko sladkega nedolžnega veselja. — Tudi vam, ljubi tovarši in tovaršice, priporočim še nekaj prav v serce. Tiste, ki ste že bolj odrasčeni in bote šolo zapustili, lepo prosim, nikar nikdar ne pozabite lepih naukov, ki ste jih tukaj slišali! Živite po zgledu sv. device Marije in sv. Alojzija, in vsi skupaj izročimo vse svoje življenje večnemu Bogu, da nas bo blagoslovil in osrečil s časno in večno srečo!“

Po govoru so se delile šolske darila, in potem so prečastiti gospod okrajni šolski ogleda z lepo besedo sklenili šolsko preskušnjo. S tem pa še ni bilo dokončano veselje tega dneva. Gospod žl. Albert Kapuz, naš šolski oče, so povabili vse učence in učenke na dom; in lej, na vertu so bile 4 velike mize pogernjene za 107 lačnih malih gostov, kjer je bilo vse lepo okinčano, kakor pri kaki svatovščini. Otroci so bili neizrečeno veseli. Stregli so jim pa tudi sami šolski oče in njih blaga gospa. Še le ko je Marijo odzvonilo, smo šli popovaje domu. Gotovo ne bodo otroci, pa tudi učitelji in starši pozabili tega veselega dneva. Z Bogom!

Iz Predoselj*) 31. avgusta je bilo v tukajšni šoli očitno spravevanje vpricho več častitih poslušavcev. Prav izverstno so odgovarjali otroci, tako, da jih je bilo veselje poslušati. Ker pa moj namen ni, da bi to popisoval, ampak jaz le naznamim, kako so zopet letos blagorodni g. baron A. Zois male otročiče zavoljo veselega napredka in lepega obnašanja razveselili. V nedeljo 6. sept. po keršanskeim nauku so zlahtni gospod povabili v berski grad tukajšno čast. duhovščino in g. učenika J. Saje-ta in vseh tistih 29 otrok, ki so bili v zlate bukve zapisani. Podelili so vsakemu otroku sreberni goldinarski tolarček, in deseterim obdarjenim tudi „Darek pridni mladosti“; vsem drugim pa „Pratiko“ za 1864. leto; vse pa so potem prijazno pogostovali. Vidilo se je, da so jim otroci zelo hvaležni, ker so zapeli prav lepo več pesem, med katerimi so bile cesarska in več drugih, pa še: „Zadovoljni Krajnec“, in „Pridi Gorenec“, ki so si jih sami gosp. baron izvolili. Gotovo ne bodo otroci in farmani pozabili svojega blagega dobrotnika mnogo mnogo let. Še pred začetkom šolskega leta so omenjeni dobrotnik podarili ves les za ograjo šolske drevesnice, v kateri je že precej dreves vsajenih. Slava! Da si mi zdrav verli „Tovars“. — Z Bogom! Tvoj bravec.

Iz Ljubljane. Dobili smo zadnjo polo Janežičeve „Slovenske slovnice za domačo in šolsko rabo“. To delo je naj izverstnejše, kar smo jih razun Metelko-tovega do zdaj imeli. Osnovano je po naj boljših virih po Miklošiču in drugih. Pri nobenem slovenskem učitelju se ne sme pogrešati ta koristna knjiga.

— V Celovcu je prišel na dan mični „Koledarček družbe sv. Mohora za prestopno leto 1864“. Poleg nekterih prav lepih domačih spisov ima tudi družbine postave in imenik čast. družnikov.

— Časopis „Naprej“ je z mescem oktobrom jenjal izhajati.

— Iz Maribora smo dobili te le verstice, ktere „Tovars“ svojim čast. bravcem živo priporoča: „Vabilo na naročbo slovenske maše za čveterospev, orgle in violon“. Da se večstranski potrebi odpomore, je podpisani kratko in lahko slovensko mašo z blagoslovom, gradualom in ofertorijem za štiri glase spisal, ktera se je že po več cerkvah lavantinske škofije pela in si, kakor več časnikov piše, pohvalo cerkvenega in slovenskega sloga pridobila. Od več in veljavnih strani se mi je že prigovarjalo, naj dam to mašo natisniti, in sicer zavolj ročnejše rabe pevske glase posebej, ki se tudi večkratno dobé, in tudi za orgle in violon. Tisk bode menda v 2 mescih gotov. Ker moram delce sam založiti, vabim s tem spodobno vse častite gospode duhovnike in učitelje, kterim je mar dostojnega slovenskega petja v cerkvah, naj se na uje naročiti blagovolijo. Naročnina je 1 gld. 50 kr., ktera se na pošti odrajta, kedar se komu delce izročí.

V Mariboru, septembra 1863.

Janez Miklošič,
učitelj glavne šole.

— Letošnje šolsko leto je dobro napolnilo vse tukajšnje učilnice. V normalki so iz dosedanjih treh razdelkov v četrtem razredu naredili le dva, ter so raji prvi razred razdelili v dva razdelke. V

*) Po naključbi zakasnjeno.

mestni glavni deški šoli pri sv. Jakopu je letos v štirih razredih 327 učencev, tedaj 27 več kakor vlni v tem času, ktere podučujejo g. vodja in štirje gg. učenci, in sicer A. Praprotnik v IV., L. Belar v III., Fr. Raktelj v II. in J. Trojar v I. razredu. — Za terdno se je zvedilo, da so njih veličanstvo presvitli cesar poterdili, da naj se napravi v Ljubljani višja realka, in tako se bo že letos pričela s prvim razredom.

— Predstojništvo komisije za milosčino je sklenila, da bo jutri, t. j. 16 t. m. ob 10. uri dopolpne v stolni cerkvi za ranjcim **Metelko**-tom, velikim dobrotnikom ubogih, slovesna črna maša, h kleri so povabljeni srenjski svetovavci, slovenska narodna čitavnica, rokodelski mojstri itd.

— Pri g. Giontini-tu so prišli na svitlo novi slovenski lep opisni zgledi, kakor smo uni dan v 18. listu omenili, in ki jih je dal na svitlo g. učenik Fr. Gerkman. Ti zgledi so na štirih listih po dva na enem, prav dobro sestavljeni in krasno po rezu natisnjeni, in so prav pripravi za glavne in male šole v mestih in na deželi. Gosp. izdatelj prosi, da bi jih učitelji pri poduku v šoli rabili in potem svoje misli in skušnje o njih naznanili, da bi se drugopot popravilo in pre naredilo, kar bi prav ne služilo. Tedaj, ljubi učitelji, podpirajmo dobro voljo svojega marljivega tovarša!

Spominek Riharjev.

Treba ni prigovarjati, da bi se napravil mojstru Riharju spominek, ker to želé gotovo vsi rodoljubi, ki poznajo in cenijo njegove velike zasluge za cerkev in narod; le to je treba prevdariti, kakšen spominek bi bil takemu namenu bolj primeren. „Tovars“ naznani tukaj svojo in misel več iskrenih spoštovavcev rajnega, in pravi, da naj bi se slavnemu možu napravil naj pred mal spominek na njegovem grobu, potem pa še drugi živi, to je, **veličastna knjiga**, v kateri bi bili zbrani vsi napevi, ki jih je slavni mojster zložil in postavil za cerkvene in druge pesmi. Tak spominek bi gotovo slavil mojstra in narod. Spoštovavci rajnega, prosimo, prevdarite in naznanite svojo misel!

Premembe v učiteljskem stanu.

V ljubljanski škofii. Gosp. Alojzi Jerše, podučitelj v Starem tergu pri Ložu, je postavljen za učitelja, orglavca in cerkvenika v Logac, in na njegovo mesto v Stari terg gre g. Avgust Adamič, poterjeni pripravnik; g. Franc Fabjančič, podučitelj v Mengišu, je postavljen za učitelja, orglavca in cerkvenika v Nevlje pri Kamniku; njegov sprednik g. Jernej Kimovec pa je odstavljen. — Postavljeni so še ti le gg. poterjeni pripravniki: France Jurman za podučitelja v Sodrašico, Feliks Stegnar, za nam. učitelja v Idrijo in France Kokalj ravno tako v Kočevsko mesto.

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.